

MGG

MAAND VAN DE GRONINGER GESCHIEDENIS

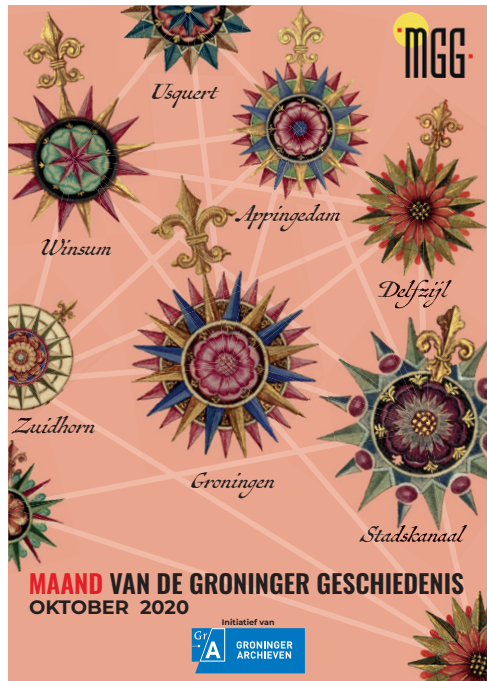
OKTOBER 2020

Dag wordt Maand van de Groninger Geschiedenis fysiek en digitaal

Alles is anders dit jaar. Zo ook de Dag van de Groninger Geschiedenis. Voorgaande jaren ontvingen de Groninger Archieven en partners ongeveer 2500 mensen op één dag op één locatie. Dat is dit jaar niet wenselijk. Daarom worden de activiteiten verspreid over de hele maand oktober, over verschillende locaties en er zal ook veel digitaal gebeuren. Zo wordt toch de nodige aandacht gegeven aan de Groninger Geschiedenis, op gepaste afstand.

De diversiteit die we altijd beloven in de programmering, blijft behouden. Er worden historische (flits)lezingen gegeven, er zijn speciale kinderactiviteiten en wandelingen door de provincie. De Maand van de Groninger Geschiedenis start op 1 oktober met het online symposium *Vertel ErfGoed* en verdeeld over de maand worden schatten uit de depots van de Groninger Archieven uitgelicht. Alle activiteiten vinden plaats in stad of provincie en zijn soms digitaal en soms fysiek bij te wonen. Kortom, er is voor ieder wat wils.

Bij veel programmaonderdelen wordt archiefmateriaal getoond. Waar komt onze kennis over Groningen vandaan? Het ligt grotendeels in de Groninger Archieven,

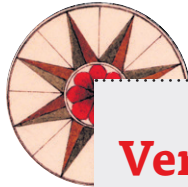
Ontwerp Sjors Kampen

maar ook bij musea en andere (historische) instellingen in stad en ommeland.

Thema Oost/West

Het landelijke thema van de Maand van de Geschiedenis is Oost/West. Daar haakt de Maand van de Groninger Geschiedenis op aan. Een thema dat uitnodigt de hele wereld over te gaan, of juist dichtbij huis te blijven: Oost west, thuis best?!

Kijk op maandvandegroningergeschiedenis.nl en zie en lees wat fysiek en/of digitaal te volgen is.

ONLINE SYMPOSIUM

Vertel ErfGoed

Aanmelden via maandvandegroningergeschiedenis.nl

De Groningse erfgoedsector en andere geïnteresseerden kunnen elkaar dit jaar tijdens de Maand van de Groninger Geschiedenis digitaal ontmoeten op donderdag 1 oktober. In het online symposium *Vertel ErfGoed* praten we samen over hoe we de Groninger nalatenschap in de toekomst willen presenteren.

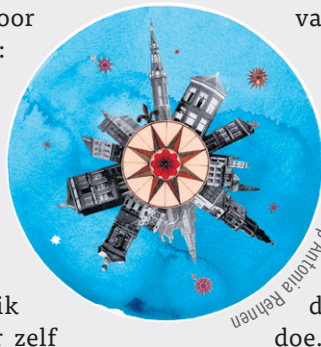
Diverse sprekers komen aan bod en belichten ons erfgoed van verschillende kanten.

Fred van Kan is directeur van het Gelders Archief en heeft een zakelijke kijk op het erfgoed. In 2013 kreeg het Gelders Archief een nieuw gebouw. Tegelijkertijd kozen ze voor een nieuwe koers en focus: digitaal werken, ook in de dienstverlening. “We zijn eerst zelf veel gaan digitaliseren. Vervolgens gingen we door met scanning-on-demand. Veel bezoekers maken hier steeds meer gebruik van.” Het archief heeft er zelf ook veel aan, omdat het zo steeds meer online kan aanbieden en mensen meer stukken thuis kunnen inzien.

Van Kan is van mening dat we als erfgoedsector niet bang moeten zijn voor de digitale weg. Het is de toekomst. “Iedereen kan er gebruik van maken. Ook musea kunnen hun kunstobjecten online aanbieden, juist als lokker om deze in het echt te gaan bekijken.”

Kunstenaar Antonia Rehnen, tevens

maker van de illustratie bij dit symposium, bekijkt erfgoed met heel andere ogen. “Ik speel met beelden die mij raken.” In haar kunst maakt zij gebruik van archiefmateriaal, voornamelijk in film.

“Ik kijk naar de artistieke waarde van het materiaal. Ik vind het boeiend om te zien of ik het beeld een nieuw leven kan geven. Ik knip wel in het stukje geschiedenis, ik neem fragmenten, maar het geheel blijft bestaan in de archieven. Ik kan de geschiedenis niet veranderen met de dingen die ik doe. Wel geef ik een glimp van een tijd. Ik open een deur die niet van deze wereld is, maar die er wel ooit was.”

Aan het einde van de middag is er een paneldiscussie en mogen alle bezoekers digitaal meepraten over hoe we het Groninger erfgoed in de toekomst kunnen presenteren. Want van wie is het erfgoed dat wordt bewaard door musea en archiefinstellingen? Van de samenleving. Maar hoe betrek je de samenleving actief bij het erfgoed dat de instellingen beheren?

Hoogtepunten uit de Maand van de Groninger Geschiedenis

Donderdag 1 oktober

Online symposium
Vertel ErfGoed

Vrijdag 2 oktober

Livestream rondleiding door Groninger Archieven

Zaterdag 3 oktober

Wandel de provincie door
Van Yesse naar Sint Jan

Zondag 4 oktober

Historische lezingen
Veen, koloniën en vrouwen

Dinsdag 6 oktober

Pandonderzoek Oost west, thuis best
Wonen en werken langs de Duitse grens

Woensdag 7 oktober

Geschiedenis voor kinderen
Zoeken naar sporen van vroeger

Donderdag 8 oktober

Stuk van de week in film
Plantage Rac à Rac

Vrijdag 9 oktober

Grensverhalen
Thuis in Groningen

Dinsdag 13 oktober

Pandonderzoek Oost west, thuis best
Loket Pandonderzoek Appingedam

Woensdag 21 oktober

Geschiedenis voor kinderen
Maak kennis met de middeleeuwen

Zondag 25 oktober

Historische lezingen
Westerwolde en een meestervervalser

Zaterdag 31 oktober

Groninger Geschiedenis Quiz

Wereldburgers avant la lettre

Foto: Wendy Kolkert

Welke rol speelde Groningen in de rest van de wereld? Waren Groningers vroeger echt zo provinciaal of viel dat eigenlijk best mee? Tijdens de Maand van de Groninger Geschiedenis gaan we elke donderdag op wereldreis. In vier video's worden bijzondere stukken uit de collectie getoond, die iets te maken hebben met het thema Oost/West.

Bekijk elke donderdag een nieuw Stuk van de week in film via maandvandegroningergeschiedenis.nl

De filmpjes worden gepresenteerd door Lieuwe Jongmsa, publieksadviseur en collectiebeheerder bij de Groninger Archieven. Hij stelde ze zorgvuldig samen: “We hebben gekozen voor diversiteit in tijd en plaats. Het oudste stuk komt uit de zeventiende eeuw en het jongste uit de jaren 50 van de vorige eeuw. Ze zeggen iets over de rol die Groningers speelden in de rest van de wereld: in Noord-Amerika, Zuid-Amerika en Azië.”

“Een aantal stukken uit de collectie zetten we nu in de schijnwerpers.” Volgens Jongmsa is dat de toegevoegde waarde van het thema van de Maand van de Groninger Geschiedenis: “Je gaat op zoek naar specifieke stukken, naar objecten die niet voor de hand liggen. Zo komen bijzondere, nooit eerder vertelde verhalen boven tafel.”

Een van de stukken die komen de maand wordt uitgelicht, is een dik boek van de Groninger familie Trip. Zij hielden in de achttiende

en negentiende eeuw onder meer hun correspondentie met hun plantage Rac à Rac in Suriname bij. Jongmsa: “Uit de brieven blijkt hoe vader Berend en zoon Abraham Trip over slavernij dachten. Zij kwamen uit een familie die veel te maken had met het slavernijverleden.”

Uit de vier video's komt duidelijk naar voren dat de wereld naar Groningen kwam en Groningers over provincie- en landgrenzen reisden. “Groningen lag misschien aan de rand van Nederland, maar in het centrum van de wereld.”

Ontdek de geheimen van het depot

Wat ligt er verborgen achter de dikke betonnen muren in de Groninger Archieven? Helaas blijven de ijzeren deuren gesloten voor publiek. Toch kunnen geïnteresseerden er ook dit jaar een kijkje nemen. Op vrijdag 2 oktober wordt een speciale livestream van 20 minuten op Facebook uitgezonden vanuit de schatkamers van de Groninger Archieven en kunnen kijkers vragen stellen.

De livestream op vrijdag 2 oktober is, ook zonder account, te volgen via www.facebook.com/groninger.archieven

HISTORISCHE LEZINGEN

De meestervervalser Johan Lewe tot Asinga

Het lijkt zo'n betrouwbare bron: een oude perkamenten oorkonde met zegels. Een stevig fundament om een historisch verhaal op te bouwen. Helaas is niet alles wat het lijkt, want vervalste documenten zijn van alle tijden. Evenals meestervervalers, zoals de Groninger Johan Lewe tot Asinga (ca. 1555-1615). Pas vierhonderd jaar na zijn dood ontmaskerde onderzoeker Redmer Alma hem.

De Ommelander Jonker Johan Lewe tot Asinga bewoonde met zijn vrouw de statige Asingaborg in Ulrum. Rond 1600 maakte hij een aantal valse oorkonden die betrekking hadden op de eigendomsrechten van het gebied Westerwolde. Het oostelijkste stuk van Groningen, dat in de middeleeuwen jarenlang onder de bisdommen van Osnabrück en Münster viel. “Het buitenbeentje van de provincie”, typeert Alma het. Aan de hand van deze stukken claimde Lewe de heerschappij over dit hele gebied. Een rechtszaak volgde, maar tot een uitspraak kwam het niet: Johan Lewe tot Asinga overleed. De vervalste stukken belandden in het archief. Na vierhonderd jaar liep Johan Lewe te-

gen de lamp. Historicus Alma kwam in het familiearchief de vermeende eigendomsstukken van Westerwolde tegen. Hij vergeleek en analyseerde lijnen van letters. En daar stuitte Alma op onregelmatigheden: “Het wordt duidelijk in een oorkonde van 1444, waar hij twee keer een laat zestiende-eeuwse letter ‘e’ schrijft.” Ook keek Alma naar woordkeuze en spelling. Dat bleek af te wijken van andere brieven uit die tijd. Bovendien werd uit sommige stukken duidelijk dat Johan Lewe op zijn vijftiende-eeuwse handschrift aan het oefenen was. De ingrepen van de jonker hebben in de geschiedschrijving van Wester-

Johan Lewe tot Asinga, 1620. Foto John Stael

wolde en de Ommelanden ‘valse’ sporen nagelaten.

“Het was natuurlijk een schurk, maar ik heb grote bewondering voor hem”, zegt Alma over de Ommelander jonker. “Je kunt zien dat hij er lol aan beleefde, hij hield ervan om – net als vervalers vandaag de dag – er iets moois van te maken.”

Van Kloosterburen naar New York

Op zondag 11 oktober vertelt Lies Reitsema over Willem Beukma uit Zuurdijk. Hij was in 1835 een van de eerste Nederlandse landverhuizers naar Amerika. Met zijn vader, broers en zus pionierde hij jarenlang in Lafayette. In 1848 ging Willem terug naar Groningen en trouwde hij met zijn nichtje uit Baflo. Met behulp van brieven reconstrueerde Reitsema het leven van deze ondernemende, serieuze en kunstzinnige man.

Tekening van de blokhutten in Lafayette

Historische verdieping

Op vier plekken in de provincie houden we op de zondagmiddagen in oktober om 14.30 uur een historische flitslezing: een kort en krachtig historisch verhaal dat je pakt in 20 minuten. Deze is zowel fysiek bij te wonen als digitaal. Na de flitslezing is er in de zaal nog een extra lezing, deze wordt niet uitgezonden.

Kijk op maandvandegroningergeschiedenis.nl voor de onderwerpen, livestreams en locaties van de flits- en zaallezingen.

““Het was natuurlijk een schurk, maar ik heb grote bewondering voor hem”

Erfgoed educatieprijs: Win de Esther Koopspenning

Heeft u een mooi educatieprogramma of project in ontwikkeling over de regionale geschiedenis? Stuur deze vóór 1 oktober naar info@verenigingstadenlande.nl en misschien wint u de Esther Koopspenning op 17 oktober met € 2000,- voor uw erfgoedproject.

Meer informatie: maandvandegroningergeschiedenis.nl

Esther Koops. Foto Herinneringscentrum Kamp Westerborg

Johan Waterborg

Bibliothecaris Groninger Archieven

Foto: Marij Kloosterhof

Onze coronacrisis is niet bijster spannend of spectaculair. Bezien in het grote geheel de Vaderlandse geschiedenis tenminste. Toch is ons leven er met alle maatregelen en beperkingen wel een stuk(je) minder leuk op geworden; het nieuwe normaal heet dat. Onze massaal door pest, pokken en Spaanse griep het graf in gejaagde voorouders zouden misschien schamper lachen om wat wij nu een crisis noemen. Mogelijk zouden ze zich bovendien een beetje schamen voor hun zo snel uit het lood geslagen nazaten. Gelukkig gaat de Maand van de Groninger Geschiedenis toch door, corona of geen corona. Het thema is dit jaar Oost/West. Daarmee kom je al snel uit bij migratie. Veel nieuwe Groningers kwamen en komen uit het Oosten terwijl veel geboren Groningers vertrokken naar het Westen. Allen zochten ze doelbewust hun eigen nieuwe en vooral betere normaal. In de 19e en 20e eeuw hoopten vertrekkende Groningers op een beter bestaan in Amerika, Canada en Nieuw-Zeeland. Lotsverbetering, dat werd vaak als officiële reden voor vertrek opgegeven in de ‘Staat der landverhuizingen’. Sommige emigranten verlangden vast wel eens hevig terug naar hun oude normaal in Groningen, terwijl ze midden op de Atlantische Oceaan hondsberoerd over de reling hingen. Net zoals wij heel graag onze verdwenen vrijheid en mogelijkheden terug willen die in februari voor nog zo vanzelfsprekend leken te zijn. Liever vandaag dan morgen. Maar leuk of niet, net als voor die zeezieke Groningers destijds is er voor ons voorlopig geen weg terug. Terugkeren naar Groningen deden sommigen overigens wel. Jan Albert Sicherterman, om maar eens een bekende Groninger (r)emigrant te noemen, keerde in de 18e eeuw schathemelijk uit Indië terug naar zijn geboortestad Groningen. Omringd door weelde in zijn stadspaleis aan de Ossenmarkt zal Jan Albert geen moment ontevreden geweest zijn met zijn eigen, zelfgemaakte nieuwe normaal.